

**ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการฝายต้นน้ำในพื้นที่ของ
หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่**

**Readiness of Sub – district Administration Organizations in Check dam
Management of Mae Thang’s Conservation and Development Unit,
Rong Kwang District, Phrae Province**

คำนำ

การสร้างฝายต้นน้ำถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งฝายต้นน้ำเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยชะลอการไหลของน้ำ และเก็บกักความชุ่มชื้นเอาไว้ในดิน เนื่องจากจะทำการก่อสร้างกันทางน้ำ ซึ่งปกติจะกันลำห้วยลำธารขนาดเล็กบริเวณที่เป็นต้นน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงเพื่อให้สามารถกักตะกอนได้ และหากช่วงที่น้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปทับถมลำน้ำตอนล่าง เป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้วิธีหนึ่ง ซึ่งประโยชน์นอกจากจะเกิดกับพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับความชุ่มชื้นเพิ่มขึ้นแล้วยังเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ทำหน้าที่ในการคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.

หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ เป็นหน่วยศึกษาและพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำแบบบูรณาการ มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 225 ตารางกิโลเมตร เป็นแหล่งต้นน้ำของน้ำแม่ถาง และน้ำแม่คำปอง มีลำห้วยที่สำคัญ คือ ห้วยตับ ห้วยป่าเตน ห้วยผาจี ห้วยโป่ง ห้วยหมูเต้า ห้วยชิง ห้วยขิม ห้วยปง ห้วยป่าเตน ห้วยทะเล ห้วยเตาปูน ห้วยคำขาว ห้วยผาเอือน ห้วยผาหมี ห้วยผาปูน และห้วยจำม่วง ซึ่งมีการสร้างฝายเพื่อกักเก็บน้ำไปแล้ว และยังคงมีการสร้างฝายเพิ่มเติมเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ และให้ความชุ่มชื้น

ให้กับคนในพื้นที่ รวมทั้งต้องมีการบำรุงรักษาฝ่ายต่างๆ ในพื้นที่ที่ได้ดำเนินการสร้างไปแล้วและตามแผนงานงบประมาณใหม่เพิ่มเติม ชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วย ฯ 15 หมู่บ้าน จำนวน 5 อบต. ซึ่งแต่ละ อบต. มีหน้าที่ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องที่ของตนเอง ซึ่งแต่ละอบต.ก็จะมีกิจกรรมที่แตกต่างกันไป ตามการกำหนดแผนงาน นโยบาย และศักยภาพของ อบต. แต่ละแห่งซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่แตกต่างกัน ทำให้ศักยภาพในการทำงานของแต่ละอบต.มีความแตกต่างกัน

ดังนั้น การศึกษาถึงความพร้อมของอบต.ในการจัดการฝายต้นน้ำ ในพื้นที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา เพื่อทราบรูปแบบ วิธีการ และลักษณะความพร้อมของอบต.ในการจัดการฝายต้นน้ำ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการทรัพยากรต้นน้ำของ อบต. ตัวชี้วัดความพร้อมของอบต. ได้แก่ ระดับการศึกษาของสมาชิก อบต. การได้รับการฝึกอบรมด้านการจัดการทรัพยากรต้นน้ำ ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรต้นน้ำ การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ความพร้อมของสถานที่ทำงาน วัสดุอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านการจัดการฝายต้นน้ำ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายในด้านการจัดการฝายต้นน้ำ ผลการศึกษาจะช่วยในการประเมินความพร้อมของ อบต. ในการจัดการฝายต้นน้ำ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานด้านการจัดการทรัพยากรต้นน้ำของหน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำ และของ อบต.

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความพร้อมในการจัดการฝายต้นน้ำของ อบต. ในพื้นที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของ อบต.ในการทำงานด้านการจัดการฝายต้นน้ำในพื้นที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของอบต.กับกิจกรรมของหน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่ ในด้านการจัดการฝายต้นน้ำ

4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการจัดการฝายต้นน้ำของ อบต. ในพื้นที่
รับผิดชอบของหน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความพร้อมของ อบต. ในพื้นที่และรอบพื้นที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถางในการจัดการฝายต้นน้ำ ซึ่งมีทั้งหมด 5 อบต. คือ อบต. บ้านเวียง
อบต. น้ำเลา อบต.แม่ทราย อบต.ห้วยโรง และอบต.ไผ่โพน อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่โดยเน้น
การศึกษาด้านศักยภาพในการทำงานและการมีส่วนร่วมของแต่ละ อบต. ในการจัดการฝายต้นน้ำ

นิยามศัพท์

ความพร้อม หมายถึง ความสามารถ ตกลงใจ ความปรารถนา และความสามารถที่จะเข้า
ร่วมกิจกรรม ความพร้อมเกิดจากลักษณะทางพฤติกรรม ประสิทธิภาพ และอารมณ์ ความพร้อมจึง
เป็นการพัฒนาคน ให้มีจิตความสามารถที่จะทำกิจกรรมนั้น ๆ

ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ลักษณะขององค์กรที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการองค์กร บุคคลากรในการดำเนินงานประสิทธิภาพ
ด้านสังคมที่ส่งเสริมให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ระดับการศึกษา
ของสมาชิกอบต. ความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ ประสิทธิภาพการฝึกอบรมด้าน
การอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ จำนวนบุคลากรด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์ในการดำเนินงานด้านการจัดการฝายต้นน้ำ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต.ในการจัดการฝายต้นน้ำซึ่ง
เกี่ยวข้องด้วยการให้ การทำงานร่วมกัน การตระหนัก และต้องการเป็นผู้ควบคุมในการดำเนินงาน
ประกอบด้วย การติดต่อเจ้าหน้าที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง การเสียสละ
ทรัพย์สินและเวลาในการจัดการฝายต้นน้ำ การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาเรื่องน้ำ และการเผยแพร่ความรู้
เรื่องน้ำให้กับชุมชน

การจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผน การมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงานด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างฝายต้นน้ำได้แก่ การสำรวจลำน้ำ การก่อสร้างฝายต้นน้ำ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หมายถึง หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามที่กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่บริหารงานส่วนตำบล ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และมีพื้นที่รับผิดชอบอยู่ในพื้นที่ที่เขตรับผิดชอบของหน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำ จังหวัดแพร่

สมาชิก อบต. หมายถึง สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน ของตำบลที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำ จังหวัดแพร่ และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 46 และมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

ความพร้อมของ อบต. ด้านการจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานของ อบต. ในพื้นที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถางด้านการจัดการฝายต้นน้ำ โดยมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดขีดความสามารถในการดำเนินงานด้านการจัดการฝายต้นน้ำของ อบต. ในพื้นที่หน่วยศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ต้นน้ำแม่ถาง ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ด้านการจัดการฝายต้นน้ำ สัดส่วนงบประมาณในการจัดการฝายต้นน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพด้านการจัดการฝายต้นน้ำ และการมีแผนการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ

ความรู้ด้านการจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง การที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถทราบถึงวิธีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างฝายต้นน้ำ การสำรวจลำน้ำ การก่อสร้างฝายต้นน้ำ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ และปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการฝายต้นน้ำ

สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน หมายถึง เครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการฝายต้นน้ำ การสำรวจสภาพภูมิประเทศและลักษณะของลำน้ำ รวมทั้ง ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการฝายต้นน้ำ

สัดส่วนงบประมาณในการจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง การจัดสรรงบประมาณในการจัดการฝายต้นน้ำ รวมทั้งการเห็นความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการฝายต้นน้ำ

ประสบการณ์การจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง การร่วมกิจกรรมการจัดการฝายต้นน้ำ การศึกษาดูงานฝึกอบรมด้านการจัดการฝายต้นน้ำ การร่วมประชุมปรึกษา จัดทำแผนการดำเนินการจัดการฝายต้นน้ำ

การมีแผนการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ หมายถึง การมีการวางแผนงานมาตรการในการดูแลและจัดการเกี่ยวกับการปัญหาที่เกิดจากปริมาณน้ำในช่วงฤดูน้ำหลากและฤดูแล้ง

ความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ หมายถึง การที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการรักษา การพัฒนา การดูแล รวมถึงการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

การได้รับการฝึกอบรมด้านการจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดความรู้และศึกษาดูงานด้านการการการสำรวจลำน้ำ การก่อสร้างฝายต้นน้ำ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ ของบุคลากรที่ทำงานใน อบต.

การเสียสละทรัพย์สินและเวลาในการจัดการฝายต้นน้ำ หมายถึง การสละเงินและเวลาของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการฝายต้นน้ำ

การเผยแพร่ความรู้เรื่องน้ำให้กับชุมชน หมายถึง อบต.ได้มีการประชาสัมพันธ์ ณรงค์ให้ประชาชนได้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำให้กับชุมชนได้ทราบ